

کنترل دو یا چند شرکت تجاری

دکتر بیگی - قاضی دادگستری استان تهران
قسمت دوم

۲) تعیین شرایط اساسی و غیر اساسی قرارداد. ۳) تعیین عوض برای سهامداران یا دارندگان سهم شرکت یا شرکتهای تجاری ادغام شونده و تعیین روش و مبنای آن.

مشکل ترین قسمت تدوین پیشنهاد ادغام، تعیین عوض برای سهامداران است که این امر مستلزم ارزیابی دقیق سهام دو شرکت است. در این قسمت، اولاً، نوع عوضی که به سهامداران یا دارندگان سهم شرکت تجاری ادغام شونده داده می شود، مشخص می شود. مثلاً عوض ممکن است سهام، اوراق قرضه، وجه نقد، سایر اموال شرکت و یا ترکیبی از آنها باشد. ثانیاً، چنانچه تغییری در نوع سهام ایجاد می شود باید مشخص باشد. مثلاً، ممکن است مقرر گردد که سهامداران ممتاز شرکت سهامی ادغام شونده، سهام عادی شرکت سهامی بازمانده را دریافت می دارند. ثالثاً، میزان عوض مشخص می شود. برای مثال مقرر می شود برای هر سهم شرکت سهامی ادغام شونده، پنج سهم یا اوراق قرضه شرکت سهامی ادغام کننده، داده می شود و یا به ازای هر سهم شرکت سهامی ادغام شونده، ۵ دلار داده می شود.

۴) اساسنامه شرکت جدید (در مورد ادغام ترکیبی) و

قراردادهای ادغام، مشروط به موافقت سازمان های نظارتی می باشد. همانطور که ملاحظه شد، عموماً برای انعقاد قرارداد ادغام واقعی، سه شرط اساسی وجود دارد: تنظیم پیشنهاد ادغام توسط هیات مدیره شرکتهای تجاری طرف قرارداد، تصویب مجمع عمومی آنها و تایید سازمانهای نظارتی. لذا در این بخش به بیان هر یک از شرایط فوق می پردازیم:

۱-۳- تنظیم پیشنهاد ادغام توسط هیات مدیره شرکتهای تجاری طرف قرارداد

در حقوق آمریکا و انگلیس، اولین مرحله در انعقاد قرارداد ادغام واقعی بین دو شرکت تجاری، تنظیم پیشنهاد ادغام است. پیشنهاد ادغام در واقع، پیش نویس قرارداد ادغام است. در این پیش نویس، شرکتهای تجاری طرف قرارداد، شرایط و آثار قرارداد و همچنین نوع قرارداد را تعیین کرده و پس از اینکه به توافق نهایی رسیدند، توسط هیات مدیره شرکتهای تجاری طرف قرارداد، به امضا می رسد. بر اساس مقررات مندرج در قانون اصلاحی نمونه شرکتهای تجاری آمریکا، مصوب ۱۹۹۹^{۵۵}، قید موضوعات زیر در پیشنهاد ادغام الزامی است:

۱) نام شرکت تجاری ادغام کننده و ادغام شونده.

شرایط ادغام واقعی شرکتهای تجاری

ادغام، قراردادی پیچیده و خارج از روند عادی بین شرکتهای تجاری است، از این رو برای انعقاد هر یک از انواع آن، غیر از شرایط اساسی که در همه قراردادهای معاملات باید موجود باشد، شرایط خاصی توسط نظام های مختلف مقرر گردیده است. هر چند تفاوت هایی در نظام های مختلف در خصوص نحوه انعقاد و مقامات تصمیم گیرنده وجود دارد، لکن یک مطالعه اجمالی در مبحث ادغام شرکتهای تجاری حاکی از این است که برای انعقاد قرارداد ادغام، دو رکن از ارکان مهم شرکت، یعنی هیات مدیره و مجمع عمومی، هر یک به نحوی دخیل هستند. بدین نحو که ابتدا هیات مدیره، دو شرکت تجاری پیش نویس قرارداد ادغام (پیشنهاد ادغام)^{۵۲} را تنظیم و شرایط آن را مشخص کرده و مورد توافق قرار می دهند و سپس مجمع عمومی دو شرکت، پیشنهاد ادغام را تصویب می کند.

نکته دیگر در قراردادهای ادغام این است که دولتها محدودیتهایی را برای انعقاد آن وضع کرده اند که مانع از ایجاد انحصار و محدودیت در رقابت آزاد بین شرکتهای تجاری می گردد. لذا شرکتهای تجاری در ادغام سایر شرکتهای آنها، آزاد نیستند و انعقاد بعضی

هر گونه تغییرات انجام شده در شرکتهای تجاری بازمانده (درمورد ادغام ساده).
۵) سایر شرایط در قوانین ایالتی.

در حقوق انگلیس نیز شرایط اساسی قرارداد در پیشنهاد ادغام قید می شود و باید حاوی مندرجات ذیل باشد: نام شرکتهای عمومی طرف قرارداد، نسبت تبادل سهام، میزان تخصیص سهام جدید از جانب شرکت تجاری ادغام کننده و منافع مدیران.^{۵۶۶} مثلاً، وضعیت مدیران شرکت سهامی ادغام شونده، باید روشن باشد و مشخص شود که آیا مدیریت شرکت سهامی ادغام شونده، جایگاهی در شرکت سهامی ادغام کننده، دارد یا نه.

در حقوق ایران، درمورد شرکتهای تعاونی به لزوم تنظیم پیشنهاد ادغام، اشاره شده است. ماده آئین نامه اجرایی قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۷۱ در این زمینه چنین مقرر می دارد: برای ادغام شرکتهای تعاونی لازم است هیأت مدیره یا بازرس شرکت یا دست کم یک سوم اعضای آنها، پیشنهاد ادغام را همراه با گزارش توجیهی لازم جهت تصمیم گیری به مجمع عمومی فوق العاده تعاونی - که بر اساس تبصره ۱ ماده ۳۵ قانون تشکیل می شود- ارائه نمایند (مجموعه قوانین ۱۳۷۱، ص ۳۱۹).

۳-۲-۲- تصویب مجمع عمومی

در حقوق انگلیس، شرایط ادغام بسیار پیچیده است و برخلاف حقوق آمریکا، دادگاه نیز در انعقاد قرارداد ادغام نقش اساسی دارد. از این رو، ابتدا شرایط ادغام را به تفکیک، در هر یک از نظامهای مورد مطالعه بیان می کنیم و سپس به مقایسه نظام های یاد شده می پردازیم.

۳-۲-۱- حقوق آمریکا

در حقوق آمریکا، هر چند اخذ تصمیم در خصوص معاملات شرکت، بر عهده هیأت مدیره شرکت تجاری می باشد،^{۵۶۷} لکن بعضی تصمیمات، مانند تصمیم به ادغام شرکت تجاری، اعم از ادغام واقعی و عملی که راجع به حیات شرکت بوده و تغییرات اساسی در حقوق سهامداران ایجاد می کند، مستلزم تصویب سهامداران یا دارندگان سهم الشرکه است و قرارداد بدون تصویب سهامداران، برای شرکت تجاری الزام آور نیست.^{۵۶۸}

اکثر قوانین در ایالات متحده آمریکا، تصویب دو سوم سهامداران یا دارندگان سهم الشرکه هر یک از شرکتهای طرف قرارداد ادغام را برای ادغام، لازم می دانند. تعداد معدودی از ایالات، اکثریت نصف به علاوه یک را کافی می دانند و بعضی ایالات، تصویب چهار پنجم از سهامداران یا دارندگان سهم الشرکه را لازم می دانند.
اساسنامه شرکت سهامی می تواند تصویب تعداد بیشتری از آنان را مقرر دارد.^{۵۶۹} ممکن است در

شرکت سهامی انواع مختلفی از سهامداران باشند، مانند سهامداران عادی، ممتاز و غیره. اکثر قوانین ایالات متحده، تصویب اکثریت هر یک از گروههای سهامدار را لازم می دانند. بدین معنا که چنانچه رأی دو سوم سهامداران لازم باشد و شرکت سهامی، دارای دو گروه سهامدار عادی و ممتاز باشد، هر یک از دو گروه فوق باید با اکثریت دو سوم، موافق ادغام باشند.^{۵۷۰} نکته دیگر این است که منظور از اکثریت سهامداران، اکثریت کل سهامداران است نه اکثریت حاضر در جلسه مجمع عمومی.^{۵۷۱}

۳-۲-۲- حقوق انگلیس

ادغام واقعی شرکتهای عمومی و خصوصی در حقوق انگلیس بر اساس ماده ۴۲۵ و بعد قانون شرکتهای تجاری، مصوب ۱۹۸۵، انجام می شود و متضمن تشریفات پیچیده ای است. دادگاه نقش فعالی در انعقاد قرارداد ادغام دارد و تشکیل جلسه

مجمع عمومی شرکتهای تجاری باید با اجازه دادگاه باشد. در نهایت طرح مصوب مجمع عمومی نیز باید به تصویب دادگاه برسد.

لازم به توضیح است که قانونگذار با پذیرش دستورالعمل سوم^{۵۷۲} اتحادیه اروپایی، شرایط بیشتری را در مورد ادغام واقعی بین دو شرکت عمومی مقرر داشته است. عمده تفاوت آنها این است که وقتی ادغام بین دو شرکت عمومی باشد، تصویب مجمع عمومی هر یک از شرکتهای ادغام کننده و ادغام شونده لازم است، در حالی که در ادغام بین دو شرکت خصوصی و یا ادغام بین یک شرکت عمومی و یک شرکت خصوصی، فقط

تصویب مجمع عمومی شرکت تجاری ادغام شونده، لازم است.^{۵۷۳} تشریفات که مجمع عمومی صاحبان سهام برای تصویب ادغام باید رعایت کنند، عبارتند از:

الف - اجازه از دادگاه برای تشکیل مجمع عمومی صاحبان سهام: شرط اول برای انعقاد قرارداد این است که شرکت یا شرکتهای عمرمی یا خصوصی برای تشکیل مجمع عمومی صاحبان سهام از دادگاه اجازه بگیرند.^{۵۷۴}

ب- تصویب پیشنهاد ادغام با تصمیم ویژه مجمع عمومی صاحبان سهام: پس از آنکه دادگاه اجازه تشکیل جلسه مجمع عمومی را داد، سهامداران با رعایت ماده ۴۲۶ قانون شرکتهای تجاری، مصوب ۱۹۸۵، باید به مجمع عمومی دعوت شوند. در دعوت نامه باید موضوع ادغام دو شرکت و آثاری که بر حقوق سهامداران و دارندگان اوراق قرضه دارد،

قید شود.^{۵۷۵} عدم رعایت مقررات، توسط شرکت تجاری مستوجب جریمه می باشد^{۵۷۶} و دادگاه در جایی که ماده ۴۲۶ رعایت نگردیده باشد، طرح را تأیید نمی کند.^{۵۷۷}

پس از اینکه تشریفات قانونی درمورد دعوت از سهامداران و غیره انجام شد، جلسه مجمع عمومی شرکت یا شرکتهای تجاری ادغام شونده و ادغام کننده (در صورت لزوم) در روز موعود تشکیل و پیشنهاد ادغام باید با تصمیم ویژه مجمع عمومی صاحبان سهام^{۵۷۸} تصویب شود. ضمناً برای تصویب ادغام، سه چهارم آرای هر یک از گروههای سهامدار لازم است.^{۵۷۹} شایان ذکر است که تصمیم ویژه مجمع عمومی صاحبان سهام شرکت ادغام کننده در صورتی نیاز است که بیش از ۵٪ دارندگان سهام، تشکیل مجمع عمومی را لازم بدانند.^{۵۸۰}

ج- تأیید پیشنهاد مصوب توسط دادگاه: پس از اینکه پیشنهاد ادغام با تصمیم ویژه مجمع عمومی صاحبان

سهام به تصویب رسید، پیشنهاد مصوب برای تأیید به دادگاه ارائه می گردد. قبل از اینکه دادگاه پیشنهاد را تأیید نماید، باید قانع شود که اولاً، پیشنهاد در محدوده ماده ۴۲۵ و بعد قانون شرکتهای تجاری، مصوب ۱۹۸۵، بوده است. ثانیاً، تشریفات قانونی رعایت گردیده و اکثریت لازم از سهامداران درمجامع مختلف به پیشنهاد، رأی داده باشند و مجامع عمومی منافع هر یک از گروههای سهامداران را رعایت کرده باشند، آن چنان که یک شخص محتاط آن را تصویب می کند.^{۵۸۱}

همچنین، در صورتی که اقلیت ناراضی، مدعی باشد تبعض ناروایی انجام شده است یا پیشنهاد چنان بوده است که یک شخص معقول آن را تصویب کرده است،^{۵۸۲} دادگاه ممکن است مجدداً شرایط رسمی را مورد ملاحظه قرار دهد.^{۵۸۳}

د- دستور جداگانه دادگاه در مورد جاری شدن آثار

تجارت به آن تصریح کرده است. (و انتقال حقوق و تعهدات شرکتهای تجاری منحل به شرکت تجاری جدید) وجود طرفین قرارداد (یعنی شرکتهای ادغام شونده در یک طرف و شرکت جدید در طرف دیگر) قبل از انعقاد قرارداد لازم است، در حالی که در ادغام ترکیبی فرض این است که شرکت تجاری جدید در حین قرارداد، وجود خارجی ندارد و همزمان با انعقاد قرار داد، ایجاد می گردد.

۳-۲-۴- مقایسه نظام های مورد مطالعه

شرایط ادغام با تشریفات طولانی در حقوق آمریکا سهل تر از حقوق انگلیس است. زیرا اولاً، در حقوق آمریکا دادگاه نقشی در انعقاد قرار داد ندارد، در حالی که در حقوق انگلیس انعقاد قرارداد ادغام، مستلزم دوبر مراجع به دادگاه می باشد و اصولاً دخالت دادگاه در قراردادهای تجاری منطقی به نظر نمی رسد، زیرا دادگاه محل فصل خصومت است. ثانیاً در حقوق آمریکا بر اساس قوانین اکثر ایالات، تصویب دوم صاحبان سهام برای انعقاد قرارداد ادغام کافی است، در حالی که در حقوق انگلیس تصویب سه چهارم صاحبان سهام لازم است.

در حقوق ایران، بدون تجویز قانونگذار اصولاً امکان ادغام واقعی شرکتهای تجاری وجود ندارد و مجمع عمومی و هیأت مدیره جز در مواردی که چنین اجازه ای به آنها داده شده باشد، نمی توانند در این مورد تصمیم بگیرند.

۳-۳- تأیید سازمان های نظارتی

به رغم مزایایی که برای ادغام شرکتهای تجاری متصور است، چنانچه به حال خود رها شود و دولت کنترلی بر آن نداشته باشد، مضرات بسیاری را برای جامعه در بر دارد. زیرا شرکتهای تجاری، زیر پوشش ادغام با کوتاه کردن دست رقیبان خود، زمینه ایجاد انحصار در یک یا چند رشته از تجارت را فراهم می آورند و این خود موجب بالا رفتن قیمت ها و پایین آمدن کیفیت ساخت مصنوعات شده و در نهایت به ضرر مصرف کننده تمام می شود.

در حقوق ایران، هر چند قانونگذار در بعضی قوانین به لزوم جلوگیری از اقدامات انحصار جویانه شرکتهای تجاری، اشاره نموده است «۱۷۹»، لکن مقرراتی در مورد نحوه دخالت دولت و ضمانت اجرای تخلف از آن وجود ندارد. از آنجا که مقررات مربوط به حقوق آمریکا قدری متفاوت با حقوق انگلیس می باشد، لذا به تفکیک مقررات هر یک از نظام های یاد شده را مورد بررسی قرار داده و در پایان به مقایسه نظام های حقوقی مورد مطالعه می پردازیم:

۳-۳-۱- حقوق آمریکا

در حقوق آمریکا برای جلوگیری از آثار زیان بار ناشی از ادغام، قوانین مربوط به مقررات ضد تراست فدرال آمریکا تدوین شده است. قانون شرمین،

وجود دارد، ابتدا شرایط ادغام آنها را بیان و سپس به موانع ادغام شرکت های تجاری غیر دولتی می پردازیم:

الف - شرایط ادغام واقعی در شرکتهای دولتی و تعاونی: قانونگذار در حل مشکل ادغام واقعی شرکتهای یاد شده، به دو روش عمل نموده است: اعطای مجوز به بعضی مقامات شرکتهای یاد شده برای ادغام و دیگری ادغام مستقیم آنها. در روش اول، قانونگذار اختیار ادغام را به عهده خود شرکتهای دولتی گذاشته است و به این گونه شرکتهای اجازه داده با رعایت شرایط خاصی در یکدیگر ادغام شوند. مثلاً در ادغام بانکها، قانونگذار طبق ماده ۳ و ۱۷ لایحه قانونی اداره امور بانکها، مصوب ۱۳۵۸/۷/۷، به مجمع عمومی فوق العاده بانکها، اجازه داده است نسبت به گروه بندی و ادغام بانکها، اعم از بانکهای تخصصی و تجاری اقدام کند. (مجموعه قوانین، ۱۳۵۸، ص ۱۸۲). یا در مورد شرکتهای تعاونی،

ماده ۵۳ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۷۰، به مجمع عمومی فوق العاده شرکتهای تعاونی اجازه داده است که با یکدیگر ادغام شوند. (مجموعه قوانین، ۱۳۷۰، ص ۳۱۹).

در روش دوم، بدون اینکه به شرکتهای اختیار ادغام بدهد، خود مستقیماً وارد شده و دو یا چند شرکت تجاری را در هم ادغام نموده است. نمونه ای از موارد یاد شده عبارتند از:

۱) ادغام شرکتهای بیمه آریا، امید، پارس، تهران، توانا، حافظ، ساختمان و کار، شرق و ملی در شرکت بیمه دانا.^{۷۶}

۲) ادغام دو شرکت سهامی پرورش و تولید گوشت بوقلمون و شرکت سهامی جوجه کشی نارمک در شرکت سهامی طیور کشور.^{۷۷}

ب- موانع ادغام واقعی در شرکتهای تجاری غیر دولتی: ادغام واقعی شرکتهای تجاری غیر دولتی بدون تجویز قانونگذار امکان پذیر نمی باشد و سه عامل عمده مانع تحقق این ماهیت حقوقی است: عدم وجود مقررات مربوط به انحلال بدون تصفیه، عدم امکان انتقال تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده، بدون رضایت متعهد له و عدم امکان انتقال حقوق سهامداران و یا دارندگان سهم الشرکه شرکت تجاری ادغام شونده بدون رضایت آنها.^{۷۸}

همچنین، اجرای قراردادهای ادغامی که مستلزم تشکیل شرکت جدید است، مانند ادغام ترکیبی با دشواریهای بیشتری روبرو است. زیرا اولاً تأسیس شرکت تجاری جدید مستلزم رعایت تشریفات مفصلی است که قانونگذار در موارد مختلف قانون

ادغام واقعی: همانطور که در تعریف ادغام واقعی دیدیم، این ماهیت هنگامی رخ می دهد که دارایی ها و تعهدات شرکت تجاری انتقال دهنده، همزمان با انعقاد قرار داد به شرکت تجاری ادغام کننده، منتقل و شرکت سهامی ادغام شونده، بدون اینکه تصفیه شود، منحل و سهامداران یا دارندگان سهم الشرکه شرکت ادغام شونده، سهام یا عوض دیگر را از شرکت تجاری ادغام کننده دریافت می دارند و در حقوق انگلیس، برای به وجود آمدن آثار یاد شده، دادگاه باید دستور جداگانه ای در مورد جاری شدن این آثار بدهد. معمولاً دستوری که دادگاه در این خصوص می دهد، متضمن موارد زیر است: ۱) انتقال قهری دارایی ها و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده. ۲) تخصیص سهام، اوراق قرضه یا منافع مشابه در شرکت تجاری ادغام شونده برای سهامداران یا دارندگان سهم الشرکه شرکت تجاری ادغام شونده ۳) ادامه و ابقای دعاوی له و علیه

شرکت تجاری ادغام شونده بر شرکت تجاری ادغام کننده. ۴) انحلال بدون تصفیه شرکت یا شرکتهای تجاری ادغام شونده. «۷۴» با دستور دادگاه، قرار داد برای طرفین آن و همچنین کلیه سهامداران یا دارندگان سهم الشرکه و طلبکاران شرکت اعم از اقلیت و اکثریت الزام آور می گردد.^{۷۵}

۳-۲-۳- حقوق ایران

در حقوق ایران، با توجه به ماهیت خاصی که ادغام واقعی دارد و با عنایت به اینکه اصول مقرر در آن مغایر با اصول عام حاکم بر عقود و قراردادهای می باشد، فقط در موارد منصوص می توان از این تأسیس حقوقی استفاده نموده و شرط اساسی برای ادغام واقعی شرکتهای تجاری، از جمله شرکتهای سهامی، تجویز قانونگذار است. از آنجا که مقررات تدوین شده ای در مورد ادغام بعضی شرکتهای تعاونی

مصوب ۱۸۹۰، که اولین قانون در این زمینه است، کلیه اقداماتی که موجب محدودیت در تجارت و یا انحصارگری شود را ممنوع می‌نماید و مرتکب آن را قابل تعقیب جزائی می‌داند.^{۸۷۷}

در قانون شرمین، مصوب ۱۸۹۰، ملاک یا ضابطه خاصی برای تشخیص اقدامات انحصارگرانه و غیر آن مقرر نشده بود و قانونگذار فقط آنها را ممنوع و قابل تعقیب جزایی دانسته بود. از این رو، شرکت‌های تجاری پس از تحمل مخارج بسیار و انعقاد قرار داد ادغام، نگران وضعیت قرارداد بودند و هر لحظه امکان داشت سازمان‌های ذیربط دولتی قرارداد آنها را غیر قانونی و کان‌لم‌یکن اعلام کند. این خود مشکلات زیادی را در عمل پدید می‌آورد.^{۸۷۸}

برای رفع این مشکل، قانون اصلاحات ضد تراست هارت - اسکات - رادینو، مصوب ۱۹۷۲^{۸۷۹} به تصویب رسید. به موجب این قانون، شرکت‌های تجاری طرف قرارداد ادغام، تحت شرایط خاصی^{۸۸۰} موظفند قبل از اینکه مبادرت به ادغام کنند، مراتب را به کمیسیون بازرگانی فدرال و اداره ضد تراست وزارت دادگستری اطلاع دهند و تنها پس از تأیید مقامات یاد شده یا سکوت آنها در مهلت قانونی، می‌توانند مبادرت به ادغام نمایند. انجام معامله نیز تا سپری شدن مهلت مقرر ممنوع خواهد بود.^{۸۸۱}

قانونگذار در این قانون، چهار ملاک و ضابطه را برای الزام شرکت‌های تجاری طرف قرارداد ادغام، به اطلاع قبلی به مقامات دولتی مقرر نموده است: (۱) اشتغال به فعالیتهای تجاری (۲) میزان فروش سالانه شرکتها و یا میزان دارایی آنها،^(۸۸۲) (۳) تحصیل بیش از ۱۵٪ سهام یا دارایی شرکت ادغام شونده. (۴) تحصیل بیش از ۱۵ میلیون دلار سهام یا دارایی‌های شرکت تجاری ادغام شونده.

۳-۲- حقوق انگلیس

در حقوق انگلیس، ادغام‌های داخلی مشمول مقررات مندرج در قانون تجارت منصفانه، مصوب ۱۹۸۶ «۸۶» هستند و ادغام‌هایی که بعد اتحادیه‌ای «۸۷» داشته باشند، مقرر لازم‌الاجرای شماره ۸۹/۴۰۶۴، مصوب ۱۹۹۸ «۸۸»، بر آنها حاکم می‌باشد.^{۸۸۳}

الف - شرایط مندرج در قانون تجارت منصفانه، مصوب ۱۹۷۳: در ادغام‌های داخلی، قانون تجارت منصفانه، مصوب ۱۹۷۳ و اصلاحیه آن حاکم می‌باشد. ملاک قانونگذار در ایجاد محدودیت، منافع عمومی کشور است. هر ادغامی که برخلاف منافع عمومی کشور باشد، با انجام آن مخالفت می‌شود. برای جلوگیری از ادغام‌هایی که منافی منافع عمومی کشور است، بعضی از ادغام‌ها مستلزم تحقیق است.

ماده ۶۴ قانون یاد شده، دو ملاک و ضابطه را برای تعیین ادغام‌هایی که مستلزم تحقیق هستند، مقرر داشته است: (۱) عرضه کالا و خدمات (۲) انتقال

دارایی. در مورد ملاک اول باید گفت وقتی ادغام مستلزم تحقیق است که ادغام دو یا چند شرکت تجاری موجب شود عرضه بیش از یک چهارم کالا و یا خدمت در کل کشور یا قیمت اعظم آن و یا محدوده مشخصی از آن در اختیار شرکت ادغام کننده قرار گیرد «۹۰» و یا موجب شود یک چهارم کالا و یا خدمت به شرکت تجاری ادغام کننده، عرضه گردد.^{۹۱}

ملاک دوم، به حجم دارایی‌هایی که در نتیجه ادغام به شرکت ادغام کننده منتقل می‌شود، توجه دارد. بدین معنا که چنانچه در صورت ادغام دو یا چند شرکت تجاری بیش از سی میلیون پوند از دارایی‌های شرکت سهامی ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده، منتقل شود، چنین ادغامی مستلزم تحقیق است.^{۹۲}

وزیر بازرگانی اختیار دارد، ادغام‌های مستلزم تحقیق را برای رسیدگی و تنظیم گزارش به کمیسیون انحصارها و ادغام‌ها،^{۹۳} ارجاع کند.^{۹۴} کمیسیون یاد شده موظف است ادغام‌های ارجاع شده از جانب وزیر بازرگانی را بررسی کند.^{۹۵} این کمیسیون، متشکل از مقامات ارشد صنایع، دارایی، مؤسسات علمی، سیاسی و افراد معمولی جامعه است.^{۹۶} در سال ۱۹۸۹، قانونگذار با تصویب قانون شرکت‌های تجاری، مصوب ۱۹۸۹، چندین بندرابه ماده ۷۵ قانون تجارت منصفانه، مصوب ۱۹۷۳ الحاق نمود و به موجب آن یک نظام رسمی اطلاع قبلی ادغام را ابداع کرد.^{۹۷}

بر اساس مقررات جدید، هر چند شرکت‌های تجاری طرف ادغام، وظیفه‌ای در اعلام قبلی ادغام ندارند، لکن با رعایت تشریفات مقرر در قانون، می‌توانند از قبل، نسبت به وضعیت معامله خود مطمئن شوند.^{۹۸} بدین ترتیب که وقتی اطلاعیه ادغام به دفتر تجارت منصفانه واصل می‌شود، مدیرکل تجارت منصفانه، بیست روز فرصت دارد که مراتب را بررسی و موضوع را برای تحقیق به کمیسیون انحصارها و ادغام‌ها، ارجاع کند.^{۹۹} در صورتی که ظرف مهلت مقرر مراتب به کمیسیون یاد شده ارجاع نشود، دیگر امکان ارجاع به کمیسیون وجود ندارد.^{۱۰۰}

در صورتی که نظر کمیسیون این باشد که ادغام بر خلاف منافع عمومی نیست، ادغام، روند عادی خود را طی می‌کند،^{۱۰۱} اما در صورتی که نظر کمیسیون این باشد که ادغام برخلاف منافع عمومی است، مراتب را به وزیر بازرگانی گزارش می‌کند. وزیر بازرگانی اختیارات متعددی دارد، از جمله اینکه از ادامه روند ادغام پیشنهادی، جلوگیری کند یا چنانچه ادغام انجام شده باشد، آن را لغو کند.^{۱۰۲}

ب - شرایط مندرج در مقررات اتحادیه اروپایی: از آنجا که دولت انگلیس عضو اتحادیه اروپایی می‌باشد، مقررات لازم‌الاجرای این اتحادیه در این کشور لازم‌الاجرا است. در سال ۱۹۸۹، مقرر لازم‌الاجرای شماره ۸۹/۴۰۶۴، مصوب ۱۹۸۹ اتحادیه اروپایی توسط شورا و کمیسیون اتحادیه اروپایی به

تصویب رسید و در سال ۱۹۹۰ لازم‌الاجرا گردید. این مقرر شامل مقررات جامعه در مورد کنترل انواع ادغام است و در حال حاضر حاکم بر انواع ادغام در حقوق انگلیس می‌باشد.^{۱۰۳}

بر اساس ماده یک مقرر لازم‌الاجرای یاد شده، این مقرر در خصوص کلیه ادغام‌هایی که دارای «بعد اتحادیه‌ای» باشد، اعمال می‌گردد. در این ماده قانونگذار اروپایی، دو ملاک را برای تعیین ادغامی که دارای بعد اروپایی است مشخص نموده است: (۱) در سطح جهانی، رقم کل مبالغ حاصله از فروش (کالا یا خدمت) به وسیله کلیه شرکت‌های ذیربط بیش از پنج میلیارد واحد پول اروپا باشد (۲) در سطح اتحادیه، رقم کل مبالغ حاصله از فروش (کالا یا خدمت) به وسیله حداقل دو شرکت ذیربط، بیش از ۲۵۰ میلیون واحد پول اروپا باشد.

۳-۳- مقایسه سه نظام حقوقی مورد مطالعه

در حقوق انگلیس و آمریکا، برای کنترل ادغام، مقررات جامعی وضع شده است. وجه تشابه دو نظام یاد شده این است که اولاً، در هر دو نظام تخلف از مقررات ضد انحصار، دارای ضمانت اجرا می‌باشد. ثانیاً، قانونگذار ملاک‌هایی را برای ادغام‌های مستلزم تحقیق قرار داده است. ثالثاً، یک نظام رسمی اطلاع قبلی ادغام، وضع شده است. وجه تمایز آن این است که اولاً، در حقوق انگلیس فقط ضمانت اجرای مدنی برای تخلف از مقررات قانونی وجود دارد، در حالی که در حقوق آمریکا، علاوه بر آن ضمانت اجرای کیفری نیز تعیین شده است. ثانیاً در حقوق آمریکا طرفین قرار داد قبل از مبادرت به ادغام مستلزم تحقیق، باید مراتب را به مقامات ذیصلاح دولتی اطلاع دهند، در حالی که در حقوق انگلیس چنین تکلیفی وجود ندارد. ثالثاً، مقام نظارت کننده در ادغام در حقوق آمریکا وزارت دادگستری است، در حالی که در حقوق انگلیس وزارت بازرگانی متکفل این امر است.

با توجه به مراتب فوق، مقررات حقوق انگلیس، آزادی بیشتری را برای طرفین قرارداد، تأمین می‌کند، زیرا اولاً، ضمانت اجرای کیفری در مورد تخلف از مقررات ضد انحصار وجود ندارد. ثانیاً، طرفین قبل از انجام معامله، تکلیفی در دادن اطلاع به مقامات دولتی ندارند. از این رو، در تدوین مقررات ضد انحصار در حقوق ایران، حقوق انگلیس، الگویی بهتری در این زمینه می‌باشد.

پاورقی:

۵۴-plan of merger

55- Revised model

Business†Corporation Act

(RMBCA)1999, ch.11.02(c)

56-Geoffrey morse,op.cit.,p.817

57-Revised model Business†Corporation

Act (RMBCA), 1999,ch.8.01(b)

ماده یاد شده چنین مقرر می‌دارد: به استثناء محدودیت‌های

اخذ رسید از آنها شروع و پایان آن سی روز پس از آن می باشد. در مورد تحصیل مستقیم سهام از سهامداران پایان آن، پانزده روز پس از اخذ رسید می باشد. (بند ب قانون یاد شده) البته مهلت‌های یاد شده توسط مقامات یاد شده تا ۲۰ روز دیگر قابل تمدید است و در مورد تحصیل مستقیم سهام از سهامداران تا ده روز دیگر قابل تمدید است (بند ۵ قانون یاد شده).

۸۵- (الف) شخص ادغام شونده که درامور تولیدی فعالیت دارد و فروش خالص سالیانه یا کل دارایی‌ها آن ده میلیون دلار یا بیش از آن است توسط شخصی که کل دارایی‌های آن یا فروش خالص سالیانه آن یکصد میلیون دلار یا بیشتر است، تحصیل شود.

(ب) شخص ادغام شونده که در امور غیر تولیدی فعالیت دارد و کل دارایی‌های آن ده میلیون دلار یا بیش از آن است، توسط شخصی که کل دارایی‌های آن یا فروش خالص سالیانه آن یکصد میلیون دلار یا بیشتر، تحصیل شود.

(ج) شخص ادغام شونده که فروش خالص سالیانه آن یا کل دارایی‌های آن یکصد میلیون دلار یا بیش از آن است توسط شخصی که کل دارایی‌های آن یا فروش خالص سالیانه آن ده میلیون دلار یا بیشتر است، تحصیل شود.

86- The Fair Trading Act, 1973

87-Community dimention

88-Regulation ۴۰۴۶/۸۹

89-Morten P. Broberg, The European Commission's Jurisdiction to Scrutinize Mergers, London, Kluwer. Law International, 1998, P. 5

90- The Fair Trading Act, 1973, Sec. (۶۹)۳

91-The Fair Trading Act, 1973, Sec. (64)(2), (3)

92- The Fair Trading Act, 1973, Sec. ۶۴

93-Monopolies and Mergers. (Commission)MMC

۹۴-The Fair Trading Act, 1973, sec. ۶۴

۹۵-The Fair Trading Act, 1973, Sec. ۵

96-Nicholas Grier, op. cit., p. 534

97-Paul Dobson, Charlesworth's Business Law, 16th ed., London, Sweet p ۴۶۳

Maxwell, ۱۹۹۷

۹۸-Ibid., p. ۴۶۵

۹۹- در صورتی که وزیر بازرگانی لازم بداند، این مهلت حداکثر تا ۲۵ روز دیگر قابل تمدید است. ر. ک:

(Companies Act, 1989, Sec. 75B)۳

۱۰۰- محدودیت ارجاع به کمیسیون یاد شده مشروط بر این است که ادغام در خلال شش ماه از تاریخ انقضای مهلت ۲۰ روزه، انجام شود. ر. ک:

(Companies Act, 1989, Sec. 75C(1)(e)

101-Thomas Colin, op. cit., p 299

102-Thomas Coiln, op. cit., p 299

103-Paul Craig & Grainne de Burca, EU Law; Text, Cases, and Materials, 2ed ed., Newyork, Oxford University. press, 1998, p. 979

۷۷- ماده واحده قانون ادغام شرکتهای سهامی دولتی که در زمینه تولید و پرورش طیور فعالیت می نمایند، مصوب ۷۱/۲/۲۹ چنین مقرر می دارد: از تاریخ تصویب این قانون از ادغام دو شرکت سهامی پرورش و تولید گوشت بوقلمون و شرکت سهامی جوجه کشی نارمک، شرکت سهامی طیور کشور تشکیل و کلیه اموال منقول و غیرمنقول، مطالبات، وجوه نقد و دیون و تعهدات دو شرکت فوق بر مبنای ارزش دفتری به شرکت سهامی طیور کشور منتقل می شود. . . .

۷۸- برای ملاحظه شرح هر یک از موانع یاد شده، رجوع کنید به: همین رساله ص ۹۰ به بعد.

۷۹- ر. ک: ماده ۳۵ قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی، مصوب ۷۳/۹/۲۰.

۸۰- ماده یک قانون شرم، مصوب ۱۸۹۰، در این زمینه چنین مقرر می دارد:

Every contract, combination in the form of trust of otherwise, conspiracy, in restraint of trade or commerce among the several states, or with foreign nations, is hereby declared to be illegal. Every person who shall make any

contract or engage in any combination or conspiracy hereby declared to be illegal shall be deemed guilty of a felony, and, on conviction thereof, shall be punished by fine not exceeding one million dollars if a corporation, or if any other person, one hundred thousand dollars, or by imprisonment not exceeding three years, or both said punishments, in the discretion of the court

۸۱-Reboert Pitofsky, Mergers and Corporate Consolidation in the New Economy, Statement of the Federal Trade Commission, www.ftc.gov/loa11998/9806 merger98.tes.htm, Washington D.C., 1998, p. 3

82-Hart Scott Rodino Antitrust Improvements Act, 1976

۸۳- ر. ک: بند الف قانون مذکور.
۸۴- شروع مهلت از تاریخ تکمیل فرم در کمیسیون بازرگانی فدرال و اداره ضد تراست وزارت دادگستری و

مقرر در اساسنامه، کلیه اختیارات شرکت توسط یا به موجب اختیار هیأت مدیره اعمال می شود و تجارت و امور شرکت بر اساس هدایت هیأت مدیره اداره می شود.

58-Marvin .F.milich, Exclusive Merger Agreemments: The Role of the Board of Directors

, The Journal of Corporation Law, v ۱۳, Winter, 1998, p. Board of Directors -Kenneth W. Clarkson, op. cit., p ۵۹- ۸۴۸

60-Matthew Bender, Corporations, www.lexiscom lawschool, Lexis publishing, 1997, p ۳۵

61- Donald J. Brown & M.

Daniel Waters, op.cit. p. 737

62- Third Directive

63-Jeoffery Morse, op. cit, pp. 810, 817

64- Thomas Colin, Compayn Law, 5th. ed., London, Teach Yourself Books ۱۹۹۶, p. 292

65- Companies Act, 1985, sec. 426(1), (۲)۶

۶۶- Companies Act, 1985, sec. ۴۲۶)۶

۶۷-D. G. Cracknell, Company Law Textbook, 5th ed., London, HLT. Publications, 1993, p ۲۳۶

۶۸- تصمیماتی که مجمع عمومی صاحبان سهام می گیرد بر سه نوع است: تصمیمات عادی یا ordinary resolutions، تصمیمات ویژه یا special resolutions و تصمیمات فوق العاده یا extraordinary resolutions. تصمیمات عادی با اکثریت نصف به علاوه یک، آرای حاضر معتبر است و تصمیمات ویژه و فوق العاده با اکثریت سه چهارم آرای حاضر، معتبر است و تصمیمات ویژه، فوق العاده با اکثریت سه چهارم آرای حاضر معتبر است. تفاوت تصمیمات ویژه و فوق العاده این است که در تصمیمات ویژه، فاصله بین ارسال دعوتنامه برای سهامداران و تاریخ تشکیل جلسه مجمع عمومی، حداقل ۲۱ روز باید باشد، در حالی که در تصمیمات فوق العاده، حداقلی وجود ندارد. ر. ک:

jacqueline Withinson, Company Law. 4th ed., london, . HLTpublications, 1996

۶۹-Thomas Colin, op.cit., p. ۲۹۳

۷۰-Geoffrey Morse, op.cit. p. ۸۱۸

71-Thomas colin, op.cit., p293, D.G.

Cracknell . op.cit., p236

۷۲-D. G. Cracknell, op.cit., p۲۳۶

۷۳-ibid., p. ۲۳۷

۷۴-Geoffrey morse, op.cit. p. ۸۱۰

۷۵-ibid., p. ۸۱۵

۷۶- ماده یک قانون اداره امور شرکتهای بیمه، مصوب ۶۷/۹/۱۳ مجلس شورای اسلامی، چنین مقرر می دارد: شرکتهای بیمه ایران، آسیا و البرز و دانا به صورت سهامی، اداره می شوند و مجاز به انواع عملیات بیمه‌ای در بخشهای دولتی، تعاونی و خصوصی می باشند.

تبصره ۱- شرکتهای بیمه آریا، امید، پارس، تهران، توانا، حافظ، ساختمان و کار، شرق و ملی در شرکت بیمه دانا ادغام می گردد. . . . (مجموعه قوانین ۱۳۶۷، ص ۷۷۱).